

„Kis szerep nem létezik”

Gyimesi Kálmán tizenötödik alkalommal szerepel a szabadterin. Az idén „A mosolyban” és a Turandotban is fellép.

— Mindkét szerepében le akarja beszélni a főhőst arról, hogy vállalja szerepét. Szimpatikus ez a szerepkör?

— Nekem a keleti világ szimpatikus. Ha az ember kicsit átadja magát a Konfucse által tanított törvények gondolatmenetének, rögtön logikussá válnak a dolgok. Azonnal érthető lesz, miért érzí szentségének Csang bácsi, hogy Szu-csong európai grófnőt hozott a kínai házhoz. Az ő filozófiája szerint a földi lét gyönyöre nem fontosak, így a szerelem sem az. Az ember földi pályafutását a nirvánába, a boldog halálba való készülődésnek tekinti csupán. A legkedvesebb jókívánság Csang szájából ezért így hangzik: „A Buddha adjon önnek gyönyörű halált nyájas idegen”. A Turandot Ping kancellárja már sokkal földhöz közelebbi figura. Ő félti Kalaf életét, óvni akarja. Egyik jelenetben pedig kiderül, mennyire vágyik haza. A szülőföld tájairól, mesés földi szépségekről énekel. Gyönyörű szerep ez. Puccini egyébként is fantasztikus, ő nem csupán zenészerző, de komplett színház. Egy modern Verdi. Nála minden elem egyensúlyban van. A zenekar, az énekhang egyformán fontos. Motivikus rendszerben építkezik. Finom árnyalatokkal festi meg a figurákat, s azok érzelmei-

Csang és Ping: Gyimesi Kálmán

nek hullámzásait. A dráma az aprólékosan kidolgozott részletekből bomlik ki minden operájában.

— Évtizedek óta rendszeresen lép fel a szabadterin. Nem zavarja, hogy a nagy szerepeket mindig az idegenek énekelik?

— Először is — véleményem szerint — kis szerep nem létezik, csak szerep van, amit jól kell megcsinálni. Másrészt fesztivál azt jelenti: ünnep. Márpedig az ünnepnapokon vendégeket fogad az ember. Ilyenkor kedves ismerősökkel találkozhatnak. Illosfalvy Róbert is régi jó barátom. Az együttlétek alkalmával közös szép élményeket születtek. Igazi ünnep ez a néhány hét számomra.

— Ez a hétköznapiakról hogy érzi magát?

— Sajnos, az elmúlt öt-hat évben alig kaptam szerepet a szegedi operában. Nagyon elkeserített, de most bízom abban, hogy a Gregor József vezette társulat a szimfonikusokkal és Pál Tamással jól tud majd együtt dolgozni. Boldog vagyok, mert a Rigoletto címszerepével indulhatok az új évadban. Az Aidában Amonso szerepét kaptam, a Bánk bábnál Tiborc lesz, Rossini Hamupipóké-

jében pedig Don Magnifico. Jólesett, hogy Ruszt Józseftől már tavaly egy prózai szerepet kaptam A vig özvegyben.

— Idestova 27 éve hűséges Szegedhez. Szabad ennyi időt eltölteni ugyanabban a színházban?

— Igen. A zeneakadémia elvégzése után kicsit fáj, hogy nem maradhattam Pestben, de később, mikor annyi szép főszerepet eljátszhattam itt Szegeden, nem bántam meg, hogy ide szerződtem. Úgy érzem, most érik be a 27 év termése.

— Maradt-e ki valamilyen szerep a repertoárjából, amit nagyon szeretne elnekelni?

— Boldog lennék, ha egyszer megkaphatnám a Nürnbergi mesterdalnokokból Beckmesser szerepét. És régi vágyam, hogy koncerten dalokat is énekeljek. Schubertől A szép molnárlányt, a Téli utazást, Hugó Wolf-tól a Moeriché-dalokat... Szeretnék még a közönségnek sok szép pillanatot szerezni.

Pacsika Emilia

Az elmúlt hetekben megszokottól némiképp eltérően alakul most a „szabadterimenetrend”: az operabemutató szombat este lesz a téren, s a Turandot második előadását nem másnap, hanem hétfőn tartják — hiszen rendkívüli próbatétel lenne a művészek számára két egymást követő estén énekelni. Vasárnap ezért „visszatér” a Lehar-nagyoperett, a mosoly országa.

A tankönyv nem lesz hiánycikk

Az 1989/90-es tanévben a tankönyv nem lesz hiánycikk. A szeptember 4-éi iskolakezdesre — négy közismereti kiadvány kivételével — valamennyi tankönyvet kézhez vehetik a diákok. Egyebek között erről tájékoztatták a Tankönyvkiadó Vállalat vezetői a sajtó képviselőit: csütörtökön, a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat budaörsi raktárházában.

Vilhelm József igazgató elmondta, hogy a vállalat az új tanévre 1326 féle kiadványt gondoz. Az idén megjelenő, csaknem 30 millió példány kinyomtatásában elsősorban a papírhány miatt adódtak nehézségek. A nyomdák papírellátási gondjai miatt az elmúlt év végén nem sikerült az előgyártási tervet teljesíteni. A nyomdák 22-féle nagy példányszámú tankönyvvel maradtak adósak, mert mintegy 800 tonnával kevesebb papírt kaptak a vártnál. A papírhány nagy erőfeszítéseket követelt a kiadásszervezésben, és a gyártásban is, de végül a papírpárral és az érdekelt nyomdákkal folytatott tárgyalás eredményre vezetett. A tanév kezdetét az általános iskola első osztályos diákjainak készülő Képek könyve című rajztankönyv, a hetedik osztályos földrajz, illetve a nyolcadik osztályos fizika és történelem tankönyv kesi le. Legrosszabb esetben szeptember 20-ra azonban ezek is az iskolában lesznek.

Az 1989/90-es tanévre 139-féle új tankönyv készül. Új tankönyveket és munkafüzeteket kapnak a nyelvi, irodalmi, illetve kommunikációs program szerint tanuló negyedik diákok. A hatodikban a történelem, a német, az angol és a francia szakosított nyelvkönyv, valamint a matematika tankönyv az újdonság. Átdolgozták a hetedik földrajz, illetve a nyolcadik fizika és történelem tankönyv kéziratát viszont a lektorok nem fogadták el,

ezért ideiglenes megoldásként a régint nyomtatják újra, ám ez csak 1945-ig tekint át a történelmet. A közelmúlt magyarországi történetének áttekintése miatt újraírták a gimnazisták történelemkönyvét is. A bírálók az 1945 utáni korszak elemzését alaposabb munkálásra visszaadták a szerzőnek, így a gimnáziumi negyedik történelemkönyvek is 1945-tel zárulnak. Amennyiben elkészülnek az értékeléssel, a tankönyv folytatása a tanév második felében megjelenhet. A szakközépiskola negyedik osztályos diákjai is a gimnáziumi történelem tankönyvből tanulnak majd, s valamennyi korosztály a História Könyvek külön-számaként kiadott szöveggyűjteményből ismerheti meg a közelmúlt történetét.

Vilhelm József szólt arról, hogy a nemzetiségi általános iskolák 28 új tankönyvet kapnak. A két tannyelvű gimnáziumok részére 30-féle kiadvány készült. Az igazgató a gondok között említette, hogy a gazdasági szabályozók állandó változása miatt egyre nehezebb a közgazdasági szakközépiskolai tankönyvek megjelentetése. A túldifferenciált képzettség miatt egyszerűen lehetetlen a változásokkal lépést tartani — hangzottatta. A felsőfokú oktatás számára 46-féle új tankönyvet jelentetnek meg a vizsgaidőszak kezdetéig, s 1500-féle jegyzetet adnak közre 800 ezer példányban.

Egy kérdésre válaszolva elhangzott: az általános iskolák negyedik osztályos diákjainak készült orosz nyelvű tankönyveket teljes egészében kiszállították, s nem tudni, hogy az iskolák mennyit küldenek vissza a terjesztők várhatóan csak szeptemberben ismerik meg a tanintézetek nyelvkönyv-igényét. Az igazgató hibás döntésnek ítélte, hogy ami-

kor a fakultatív orosz nyelv-oktatás lehetőségét meghirdették, nem írták elő az iskolák számára a visszajelzési kötelezettséget. Mindenesetre a Tankönyvkiadó az angol és német nyelvű tankönyvigényeket, ha ezek nem lesznek tömegesek, ki tudja elégíteni.

Nézem a szerda esti Napzárta. Déri János a második világháborús magyar sírókról beszélget neves vendégeivel. Később szóba kerülnek a hadifoglyok is. És azok az emberek is, akik soha, semmikor nem fogtak fegyvert a szovjet katonákra, mégis elhurcolták őket. Elhurcolták, mert semmi nem volt fontosabb, mint az, hogy a „terv teljesüljön”, az „előirányzott” létszám meglegyen. Rémszító szám adatok hangzanak el: hányan nem tértek vissza!

Amikor a Szovjetunióból már minden nép hazaszállította a hadifoglyait, csak mi nem. Farkas Mihály kijelentette: ezek az emberek fasizták, ezért nem hozzuk haza őket. Hazudott. Áldozatok voltak, és nem a sztálini önkény tragikus sorsú áldozatai. A magyarok.

Hadifoglyok. Negyven évig tilos volt róluk beszélni. Nincs lehetőségünk, hogy kegyeletünket lerójuk. Mert nincs emlékművük! De még a katonáknak sem!

Csak a Szovjetunióban több mint 250 ezer, azaz kétszázötvenezer magyar katonát, hadifoglyot nyugszik. S azt sem tudjuk pontosan, hogy hol. Kétszázötvenezer hazánkfa halt meg iszonyú körülmények között, távol e hazától, és mi Petőfit megyünk keresni...

Emlékművek. Nálunk, e kicsiny hazában, majdnem minden városban található a szovjet hősi halottaknak állított emlékmű. S ez így

Szükségállapotaink

Hírek terjednek arról, hogy az OTP visszamenőleg is felemeli a lakásvásárlási kölcsönök kamatait; vagy ha nem, akkor kompenzációt keres, például a havi törlesztések összegének emelésével. A hivatal egyik illetékese arra a riporteri kérdésre, hogy ez így erkölcsös dolog-e, azt válaszolta: manapság olyan időkben élünk, hogy nem az a fontos, mi erkölcsös és mi nem, hanem, hogy van-e gyakorlati haszna, és közelebb visz-e mindannyiunk közös céljához. (Tudvalevő: rosszúl áll a költségvetés, állandósult a pénzüke, éppen ezért szerezni kell, mindenáron. Mindenáron?)

Az illetékes válaszában ellentmondás rejlik (hogyan lehet valami hasznos az embernek, ha az nem fér össze az erkölccsel), de rövid gondolkodás után rájöttem: mégis, több ilyen eset is lehetséges — lát-szolg. Ilyenek például: a prostitúció, vagy egyes vezetői prémiumügyei, vagy másoké, akik konvertibilissé tették tanácsi lakásukat. Látszólag, írom, mert e fenti cselekményekben kiaknázott minimális pillanatnyi haszonért valóban hatalmas árat kell fizetni. A kéjné saját testét, a szocialista vezető saját nemzetének bizalmát használja el.

Ebből az következik, hogy valódi haszonra csak úgy tehetünk szert, ha az erkölcsöt — önmagunk és a társadalom erkölcsét — minden döntésünkben és tettünkben szem előtt tartjuk, nem pedig csak úgy félreállítjuk vagy megkerüljük. Ugyanis, ha ez utóbbi módon eljárva sikerül is némi pénzt potyogtatni egyik zsebünkbe, a másikból igazi, tezaurációra valóban érdemes értékeink eltávoznak.

De mostani, OTP-s esetünkben nem csak eme értékek fognak el, mint például a már említett bizalom, hanem az eddig ránk

nézve kötelező hiszékenysé, és a pénztárcánkban levő pénz is.

A költségvetés, az OTP pénzhez akar jutni — ez a célja; bármilyen áron — ez az eszköze. Pontosabban az az eszköze, hogy minden eszközt megenged magának. Ez benne az erkölcsstelen. És mi a felelőmetes? Mert kiszolgáltatottságunkban különösen érezzük a dolog háborzongató voltát. Azt, ahogy történik. Egyszer csak jön valaki (illetékes, hivatal stb.), és kijelenti: most olyan időkben élünk, hogy az erkölcsöt félretesszük, azokat a bizonyos dolgokat pedig megteesszük. És hogy ez tulajdonképpen közös érdek. A cél mindenekelőtt, elérése érdekében az ország, a nemzet felrúghatja kialakult normáit, kiléphet, kivetkőzhet önmagából. Erkölcsi szükségállapot. (Mindehhez a díszlet: szegénység, romlás, kiutalanság.) Bevezetést eldöntik mások, és kihirdetik neked. Te csak hallgatsz, és tudomásul veszed. Az indokokat — kénytelen-kelletlen — elhiszed. Várod a következő időpontot, amikor az arra hivatottak újra ingetteszik az erkölcs félretelezéséről szóló kinyilatkoztatást. (Itt is lesz majd valamilyen nagy Cél — ez hozzátartozik, hogy a dolgok rendben menjenek.)

Az erkölcs felrúgása egyszer — ez precedens. Alapot ad arra, hogy különböző hivatásos helyzetmegítélők, amikor érdekeik úgy kívánják, kijelentsék: most olyan időkben élünk — és ez már forradalmi gyakorlat.

Nem is olyan régen elhangzott egy kijelentés a gazdasági szükségállapotról. Nyakunkon az erkölcsi szükségállapot. Mi jöhet még? Illetve: ki jöhet még? Olyasvalaki talán, aki úgy ítéli meg: olyan időkben élünk, amikor az időigényes, szócseplő, fegyelmezetlen demokrácia alkalmatlan eszköz a né-

pünk előtt tornyosuló óriási feladatok megoldására. A nagy Cél érdekében szakítani kell a demokratikus berendezkedéssel (vagy annak lehetőségével — ki tudja, meddig jutunk az átalakításban), és kihirdeti nekünk a politikai szükségállapotot. Esetleg mindhármát egyszerre? Mert a helyzet megköveteli, hogy az országnak ismét egy irányító feje, két erős lába (diadalmenetekre) és két dolgos keze (plusz egy vasóke) legyen?

Azaz lehetetlen módon a célban, és nem a hagyományainkban, erkölcsünkben látja a nemzeti kiteljesedés garanciáit. Ahelyett, hogy a nemzet hatalmas tartalékaira építene a jövő lehetséges pozitív változatait, egy kijelölt jövő (e teleológiai vakvágány) érdekében fel-emésztje e tartalékokat.

Am az emberek, akiknek zsebéből az utolsó fillért is precízen kihalásznak, nem tudnak már élni a gigantikus tervek megvalósításának lehetőségével, mert részint éhen halnak, részint alkoholisták vagy öngyilkosok lesznek, de mielőtt még ez bekövetkezne, különböző jelvényeket, okleveleket, emléklapokat, vándorútleveleket osztanak ki köztük, és a kitüntetések és elismerések számos egyéb formáját adományozzák majd nekik.

Úgy tűnik, a költségvetés zavarai messzire vezetnek. Mi lesz akkor, ha egy látszatparlament szocializmusellenesnek ítéli az egyesülési, népellé-nesnek a gyűlekezési jogot, ha bevonják útleve-lyüket, ha szétütnek a sajtóban, ha az országban személyiségüktől megfosztott, némaságra kárhóztató bábuemberek élnek robotos, szürke életüket — csak azért, mert olyan volt a helyzet, valamikor?

Breitner József

Sírok

is van rendjén. Csak hogy, abban az országban, ahonnan ők „felszabadítani” jöttek, honfitársaink jeltelen tömegsírokban nyugszanak!

Minden háborúnak megvannak az áldozata, halottai, kikről az utókor kegyelettel és tisztelettel szokott megemlékezni. Emlék-helyekkel, síremlékekkel. Nálunk az ismeretlen szovjet katonának is van emlékműve, örökmécsese. Csak a magyarok: nincs!

Az idő telik. Elhalnak a feleségek, rokonok. Nem tudnak nyugodt lelkiismerettel távozni az élők sorából. Úgy érzik majd, hogy nem adtak meg mindent a korábban meghalt apának, nagyapának, testvérnek, férjnek. Pedig nem ők tehetnek róla. Ők nem tudtak mit tenni, nem volt rá lehetőségük. S akiknek van? Az országot olyan emberek uralják ma, akik akkor még gyerekek, tinédzserek lehettek. Ők már az utókor. Nagyon is valószínű, hogy nekik is hunyt el hozzátartozójuk az embertelen öldöklésben.

Bár a halál visszafordíthatatlan, kegyeletteljessé, széppé tehető.

Olvasom, hogy az egykori bajtársak emléktáblákat akartak szerezni a szovjetunióbeli csatahelyekre, a hadifoglyatáborok helyére. Egy szál virágot szándékoztak vinni a régi barát, katonapajtás sírjára. Az itthon maradt családtagoknak: pedig hoztak volna egy-egy hantot, rögöt a sírokról. Csak hogy ezt az utat a

Szovjetunió magyarországi nagykövetsége lefújta.

Van olyan honfitársunk, aki közel ötven év után sem tud semmi biztosat családtagjáról. Ez az út a megbékélést lett volna hivatott elősegíteni — elsősorban a saját lelkiismeretünkkel. Nem lehet! Meddig kell még erre az aktusra várni? S vajon hányan élnek meg ezek közül a jószándékú emberek közül azt a boldog (?), de minden biztonnyal régen várt pillanatot?

Nézem a műsort, melyben részleteket játszanak Sára Sándor Pergőtűz és Csonkabereg című filmeiből. Elgondolkodom a tragikus sorsú emberek láttán. Ha már végre-valahára kiderült, hogy újjörki, legújabb kori történelem-tananyagunk használhatatlan, s nem valószínű, hogy a jövő tanévkben lesz használható könyv — nos, mi lenne, ha történelemórán ezeket a filmeket levetítenék? És nyugodtan ide lehetne sorolni még a Recsktől kezdve a Törvénysértés nélkül-ig jó néhány dokumentumfilmet.

Emlékművek. Eszembe jut, hogy a közelmúltban hány és hány emlékművet állítottunk fel — teljes joggal. Csak XX. századi történelmünk legtöbb halál-áldozatát hozó háború emlékének nem. Tudom, most nagyon sok mindent kell rendezni magunkkal és magunkban. De a háború áldozatainak emlékművet állítani — halaszthatatlan. Csúri Ákos

Utcanevekben élő Zrínyiász

Szigetvár utcáinak és területek nevében életre kelnek a Zrínyiász hősei. A várbaráti kör kezdeményezésére a városi tanács úgy határozott, hogy közterületi nevekben is megörökítik az 1566-os várvédelem kiemelkedő alakjainak nevét. A költő Zrínyi Miklós a „Szigeti vészedelem” című eposzában szinte a krónikás hűségével és pontosságával vette számba a várvédőket, mégpedig nemcsak a parancsnokokat, hanem a vitéz katonákat is. A Zrínyiász tehát valóságos tárháza azoknak a személyeknek, akik méltók arra, hogy nevüket utca, vagy tér viselje az óvárosban.

A történelmi városközpontban ma is több olyan utcanev él, amely még a török kiűzése után keletkezett: Vár utca, Sánc utca, Bátya utca, Katona utca, Török utca. Időtálló elnevezéseknek bizonyultak, s mint helynevek, immár háromszáz éve őrzik a középkori Szigetvár emlékét. A múlt század elején lett Zrínyi Miklós tér a város főtere, ahol ma a híres oroszán szobor — a városvédők hősiességét szimbolizáló emlékmű — áll. S ugyancsak a múlt században kapott utcát a nagy ellenfél: Szulejmán szultán is. Erre a gesztusra az adott okot, hogy a török kormány ünnepélyesen viszszaadta a XVI. században zsákmányolt Corvinákat.